

הלכות מעשיות

שיעורו של מורנו הגאון הרב מצליח-חי מאזוז שליט"א

כ"א אדר תשפ"א

העלון מוקדש לע"נ גאון עוזנו עטרת תפארת הפוסקים מרן רבנו **עובדיה יוסף** בן גורג'יה זצוק"ל

הלכות טבילת כלים

נושאי השיעור:

מקור דין טבילת כלים. חיוב טבילת כלים מן התורה או מדרבנן, והנפק"מ. טבילת כלים ע"י ילד קטן. אם עדיף להשתמש בפסח בכלי חדש לא טבול או בכלי ישן בלוע בחמץ. הטעם שלא מגעילים כלים חדשים. שימוש באוכל ושתייה צוננים בכלי לא טבול. כלים שלא באים במגע עם האוכל. חיוב כלים חשמליים בטבילה. כלי האולמות והמסעדות אם טעונים טבילה. הקונה ומטביל כלים עבור חבירו.

מקור דין טבילת כלים

א¹. כאשר עם ישראל באו להלחם במדין, בני מדין לא האמינו ששנים עשר אלף איש מעם ישראל ינצחו אותם במלחמה, אבל ישתבח שמו הקב"ה נתן להם סייעתא דשמיא, כמו שכתוב בספר זכריה (ד' ו') "לא בחיל ולא בכח כי אם ברוחי אמר ה'", וכבשו את המדינה כולה. עם ישראל לקחו איתם הרבה שלל ומלקוח של כלים יפים ומפוארים, וביניהם כלי סעודה, ומתוכם גם סירים שבישלו בהם באותו היום והיו עדיין עם אוכל בפנים. הם השליכו מהם את האוכל, ולקחו את הכלים וחזרו למדבר. אלעזר הכהן אמר לישראל את הלכות טהרת הכלים ע"פ ציוויו של משה רבנו, ואמר להם: "אך את הזהב ואת הכסף את הנחושת את הברזל את הבדיל ואת העופרת, כל דבר אשר יבוא באש תעבירו באש וטהר וגו' וכל אשר

לא יבוא באש תעבירו במים" (במדבר ל"א כ"ב-כ"ג). כלומר כל כלי שרגילים להשתמש בו באמצעות אש תכשירו אותו על ידי ליבון, וכל כלי שרגילים להשתמש בו במים בנוזלים כמו סירים וקדירות וכיו"ב תעשו לו הגעלה.

למה הדגשנו שעם ישראל מצאו כלים עם אוכל? מפני שהגמרא במסכת עבודה זרה (דף ע"ה סע"ב) אומרת שבלי שאינו בן יומו - כלומר שבישלו בו אוכל לפני עשרים וארבע שעות, מדין תורה הוא מותר ואין צורך להכשירו כי הטעם נפגם, רק שחכמים אסרו כלי שאינו בן יומו אטו בן יומו. והגמרא שואלת: אם כך איך אסרה התורה כלי מדין? ומשיבה שבאותו היום בישלו בכלים האלה, וכיון שעדיין לא עברו עשרים וארבע שעות, לכן הסתפקו אם מותר לבשל אוכל בכלים האלה. והדין הוא שחייבים להכשיר אותם, ותלוו אותם באש או במים.

¹ השבוע לא מסר הרב שליט"א את השיעור הקבוע ביום ראשון מחמת שחל "פורים משולש", לפיכך הדפסנו כאן שיעור הלכות טבילת כלים שיודפס בעז"ה בספר "תורת חיים" חלק ב'.

חיוב טבילת כלים מהתורה או מדרבנן?

ב. בפסוק שם כתוב תוספת כמה מלים: "אך במי נדה יתחטא". מה הפירוש? הגמרא (ע"ז שם) מפרשת הכוונה למים שהנדה טובלת בהם, דהיינו שצריך להטביל את הכלים במקוה של ארבעים סאה מים, כי חכמים אמרו שהנדה טובלת במים שכל גופו עולה בהם, ואותו הדבר גם הכלים האלה. ואפילו אם זה כלי קטן שאפשר להטביל אותו בגומא קטנה של מים, בכל אופן צריך ארבעים סאה כמו הנדה. ויש לימוד נוסף בגמרא מהפסוק שהזכרנו "כל דבר אשר יבוא באש תעבירו באש 'וטהר' " – הוסיף הכתוב טהרה אחרת, וזה להטביל במקוה. ומפשט הגמרא נוכל להבין שצריך להטביל כלים מן התורה. וגם הגמרא (שם) אומרת שחכמים גזרו על טבילת כלי זכוכית, כיון שכלי מתכות שנשברים מתיכים אותם ועושים מהם שוב כלים, וגם כלי זכוכית כאשר מתיכים אותם עושים מהם שוב כלים², ולכן גזרו בכלי זכוכית אטו כלי מתכות. משמע שכלי מתכות דאורייתא וכלי זכוכית חכמים גזרו בהם. [וטעם טבילת כלים, ביארו רבותינו בירושלמי מסכת עבודה זרה (פ"ה הט"ו)] שהטבילה כדי שיצאו מטומאתו של גוי לקדושתו של ישראל]. וכך סוברים הרבה ראשונים שטבילת כלי מתכות מן התורה. (עי' ברא"ש ע"ז עה: ובטור סימן קכ שהחמירו בכלי משכנתא, וכ"מ בדברי ראשונים רבים).

אבל הפוסקים דנו בדעת הרמב"ם ע"ה, שכתב (פי"ז מהלכות מאכלות אסורות ה"ה) שטבילת כלי הסעודה אינם לענין טומאה וטהרה אלא "מדברי סופרים". "ורמז" לזה כל דבר אשר יבוא באש וכו', וכיון שכתוב וטהר,

² ומחמת כן דנו הפוסקים אם כלי פלסטיק טעונים טבילה, שהרי גם כלי פלסטיק אם מתיך אותם חוזרים ועושים מהם כלי. וכמו שגזרו בכלי זכוכית מטעם שאם מתיך אותם עושים מהם כלי חדש, וכמו בכלי מתכות, אם כן מטעם זה יצריכו חז"ל טבילה גם לכלי פלסטיק. אבל להלכה נוהגים להקל ולא מטבילים כלי פלסטיק. (עי' בשו"ת יביע אומר ח"ד חיו"ד סימן ח').

אמרו "חכמים" שהוסיף לו טהרה אחרת במקוה. ולכאורה משמע שלדעתו טבילת כלים גם בכלי מתכות היא מדרבנן בלבד, ולא מן התורה. וכך דעת עוד כמה ראשונים שזה מדרבנן. (וב"כ הרשב"א הריטב"א והר"ן ע"ז עה: בדעת הרמב"ם. ועי' בערך השלחן יו"ד סימן קכ סק"ה). ולפ"ז הפסוק שאמר "אך במי נדה יתחטא", הכוונה שהכלים היו טמאים בטומאת מת וכיו"ב, ולכן צריך להזות עליהם במי חטאת, דהיינו מים שהתערבו באפר פרה אדומה, ולטהר אותם. ואין הכוונה לנדה ממש אלא הכוונה שיזה במי חטאת, וכמו שהתרגום בפסוק "וזהה" (במדבר יט, יט) הוא "וידי". ויוצא שמן התורה לא צריך להטביל את הכלים, אלא שחכמים אמרו להטביל אותם כדי לקדש את הכלים, וכמו שגוי שרוצה להתגייר ולהיות יהודי טובל במקוה כך, גם הכלי שעובר מטומאת גוי לקדושת ישראל צריך טבילה במקוה.

הכרעת מן השלחן ערוך

ג. למעשה, מדברי מרן השלחן ערוך (יו"ד סימן קכ ס"ט) שפסק להחמיר בכלי שגוי משכן לישראל, משמע שסובר שטבילת כלי מתכות מדאורייתא. כי הדין הזה הוא ספק בגמרא, ואם חיוב הטבילה מדרבנן מרן היה מיקל, כי ספק דרבנן לקולא, וממה שמרן החמיר להצריך טבילה משמע שסובר שטבילת כלים מן התורה. (והפוסקים פלפלו בראיה הזו. ויש עוד ראיות שמרן סובר שטבילת כלי מתכות דאורייתא). ובכל אופן בין אם זה מדאורייתא או מדרבנן, ההלכה למעשה שחייב להטביל את הכלים.

טבילת כלים ע"י ילד קטן

ד. ויש כמה נפקותות אם זה דאורייתא או דרבנן בנושאים מסויימים. למשל אדם ששלח ילד קטן להטביל לו את הכלים, וחזר הילד ואמר שהטביל אותם, האם הילד הקטן נאמן או לא? אם נאמר שטבילת כלים דאורייתא - הרי קטן לא נאמן באיסורי דאורייתא, ואם נאמר שטבילת

ע"ז ע"ה ע"ב). וקולא שניה, יש אומרים שהדין שאסור לאדם להשתמש בכלי עד שיטביל אותו זה רק מדרבנן, ואילו מן התורה אף שצריך להטביל - התורה לא אמרה מתי לעשות את זה. ויש אומרים שגם איסור ההשתמשות בכלי מן התורה (עי' בשו"ת יחו"ד ח"ד סימן מד, ובאו"ת תמוז תשנ"ז סימן קיב).

למה כלי חדש לא צריך הגעלה?

ז. **שאלה מהקהל:** האם סיר חדש צריך הגעלה, כי מרחו בו שמן מכונות ואולי הוא עשוי מן החי?

תשובת הרב: אין חשש בזה כלל, ומותר לכתחילה להשתמש בסירים החדשים האלה בלי שום הגעלה. מה הסיבה לזה? נבאר בהרחבה. הדין הוא שאם יש לאדם סיר בשרי וערבב בתוכו בכף חלבית, אם הכף אינה בת יומה שלא השתמשו בה בעשרים וארבע שעות האחרונות (ואפילו אם אינך יודע הרי סתם כלים אינם בני יומם, כמו שכתב מרן בשלחן ערוך יו"ד סימן קכב ס"ז), ממילא זה נותן טעם לפגם והמאכל מותר באכילה.

נותן טעם לפגם מותר בדיעבד

ח. אמנם חכמים אסרו לבשל בסיר שאינו בן יומו והטעם פגום, מחשש שאם נתיר בזה הרי מחר יבואו לבשל בתוך העשרים וארבע שעות, ולכן גזרו שאינו בן יומו אטו בן יומו. אבל בדיעבד אוכל שקיבל טעם איסור פגום מותר לאכול אותו. ובכל זאת הכף עצמה נאסרה וצריכה הגעלה, כי אי אפשר להשתמש בה בבשר כיון שיש בה טעם חלב, ואי אפשר להשתמש בה בחלב כי היא בלעה טעם בשר.

החילוק בין הכף לסיר

ט. אבל מה דין הסיר שקיבל טעם בשר ועכשיו קיבל טעם חלב מהכף, האם הוא צריך הגעלה או לא? מרן

כלים דרבנן הרי הילד נאמן לומר שהטביל את הכלים. מרן בשלחן ערוך (יו"ד סימן קכ ס"ד) פוסק שקטן אינו נאמן על טבילת כלים, ומשמע גם מזה שסובר שטבילת כלים דאורייתא, ולכן ילד קטן לא נאמן על כך. וכל זה לגבי כלי מתכות שחייב הטבילה שלהם מן התורה, אבל לגבי כלי זכוכית שחייב הטבילה שלהם מדרבנן, אם אדם שלח ילד שיטביל את הכלי, הילד נאמן על כך.

טבילת כלים ללא כוונה

ה. מה הדין באדם שמטביל כלי מתכות, והילד הקטן נמצא אתו ורוצה להטביל גם כן כלי, האם מותר לתת לו או לא? התשובה שכיון שמטביל לפני גדול אין חשש בזה. וכל מה שצריך כוונה מיוחדת בטבילת כלים זה רק לגבי קדשים, אבל לגבי חולין אין צריך כוונה כלל. לכן נשים שאינן מקפידות על טהרה והולכות לים, זה מועיל בשעת הדחק, כי כאשר טבלה במים היא טהורה. אמנם עדיין תהיה בעיה במה שלא סופרת שבעה נקיים, אבל בעצם הטבילה בים זה מועיל לזה אפילו שאינה מתכוונת להיטהר, מפני שזו טבילה לחולין ולא צריך כוונה בזה³.

בישל בכלי שאינו טבול

ו. ואף על פי שדעת מרן השלחן ערוך שטבילת כלים מן התורה, עדיין יש קולא בזה, שמי שבישל בכלי לא טבול המאכל לא נאסר, רק שאסור לו להשתמש בזה (תוס' תוס')

³ אמנם בוודאי שבשעת הטבילה צריכה להיות בלי חציצה בכלל, וגם דבר רפוי לא יהיה עליה בשעת הטבילה. אבל מעיקר הדין אם היה עליה בגד רפוי ולא מהודק בחזקה עלתה הטבילה, כך כתב מרן בשלחן ערוך יו"ד בהלכות חציצה (סימן קצח סמ"ו). הבעיה שהיום עושים את בגדי הים מהודקים לגוף, ואם כן הטבילה לא תועיל במקרה כזה לטבילת אשה. אבל זה רק מיעוט המקפיד עליו, שאיסורו מדרבנן, ועל כל פנים מציל מאיסור נדה מדאורייתא. לגברים אפשר להקל בחציצה בטבילה, ובתשובה הסברתי את זה בהרחבה. (ונדפסה בירחון אור תורה טבת תש"ף).

ביורה דעה (סימן צד ס"ד) כותב שהסיר לא צריך הגעלה. למה הכף חייבת בהגעלה ואילו הסיר לא חייב בהגעלה? ואל תאמרו שזה נ"ט בר נ"ט דהיתרא, שהרי בשר וחלב ביחד זה איסורא וזה כלל לא נותן טעם בר נותן טעם. אלא הסיבה לזה, כי הטעם של החלב שנבלע בכף הוא נכנס כאשר הוא משובח, ולעומת זה טעם החלב שנבלע בסיר הוא נכנס כאשר היה פגום, וממילא אין לאסור אותו ולהצריך הגעלה, ואפשר להמשיך להשתמש בו בבשר כרגיל. זה דברי מרן.

טעם השומן שבסירים פגום

י. ולפי זה יוצא שאותם הסירים שמורחים בהם שמן מכונות שיש בהם שומן מן החי, הרי בוודאי הטעם הזה לא משובח ואף אחד לא יכול לטעום ממנו כמובן, ואם כן כיון שהוא נכנס לכלי כאשר הוא כבר היה פגום לכן לא צריך הגעלה כלל ועיקר. היום ברחובות בני ברק עושים הגעלות כלים, ורוב הכלים שמביאים אלו כלים חדשים ולא ישנים, רק שרוצים להטביל אותם מהשמן שנמרח בהם. אבל זה לא מן הדין, כי אין צורך בסירים החדשים הגעלה כלל. וכך העלה מרן הרב עובדיה בשו"ת יביע אומר (ח"ו חיו"ד סימן י'), והוכיח באותות ומופתים שלא צריך בסירים החדשים הגעלה כלל. (וע"ע בשו"ת חקרי הלכה ח"א חיו"ד סימן יד אודות פגימה בטעם). לכן הלכה למעשה כאשר קונים סירים חדשים של מתכת וכיו"ב, לא עושים להם הגעלה ורשאי להשתמש בהם כרגיל.

אכילה ושתייה בצונן בכלי לא טובול

יא. ענין טבילת כלים הוא לא קשור לבליעה ופליטה של הכלי, אלא עצם הדבר שהכלי לא טובול אסור להשתמש בו בכלל. ולא רק שאסור לבשל בכלי הזה, אלא גם באוכל ושתייה צוננים אסור להשתמש בו. ואפילו אם הכלי אינו שלך. לכן אם אתה בא לבית של חבר, והוא מגיש לך כוס

שתיה קרה או מים מינרליים וכדומה, אם הכוס לא טובול אסור לשתות מזה. (והפוסקים דנים במקרים שיש חשש בושא וכדומה. ולא נרחיב בזה כעת). לעומת זה אם אתה בא להתארח בבית של גוי, והוא מביא לך כוס עם שתיה קרה בכוס זכוכית, מותר להשתמש בזה, כי רק כאשר הכלי נכנס לרשות ישראל חייב טבילה, אבל כל עוד הכלי ברשות הגוי מותר להשתמש בזה.

אלו כלים חייבים בטבילה?

יב. כלי שלא משתמשים בו לצורך סעודה, פטור מטבילת כלים, כי כשהתורה אמרה "כל אשר יבוא באש" ו"אשר יבוא במים", דיברה דוקא על כלי סעודה, ולכן כלי שלא מיועד לאכילה לא צריך טבילה. אבל צריך לדעת כמה נקודות בדבר הזה. למשל כאשר אנחנו קונים תנור חדש, מטבילים רק את התבניות בלבד, למה לא מטבילים את התנור עצמו? בגלל שהוא לא בא במגע עם האוכל. אמנם הגעלה צריך לעשות גם לתנור, אבל טבילה לא חייב כי הוא לא נוגע באוכל. מה הדין בטוסטר? אם מניחים בו אוכל לפעמים ללא נייר, כיון שהוא עצמו נוגע באוכל יש מקום לומר לכאורה שחייב טבילה. ויש מקילים בזה. (ועי' בשו"ת מנחת שלמה ח"ב סימן סו אות ה' וס' טבילת כלים כהלכה עמ' ס', ובהוראה ברורה סימן קכ).

כלי שאינו נוגע באוכל

יג. כלי שאינו נוגע באוכל אינו צריך טבילה, כך כתב מרן בשלחן ערוך (סימן קכ ס"ה) ש'טריפדי"ש' ששופתים עליהם הקדירה, אינם טעונות טבילה. 'טריפדי"ש' זה החצובות, שכיון שאינם נוגעים באוכל אלא רק מניחים עליהם את הסירים, אין צורך להטבילם. וזו גם הסיבה שאיננו מטבילים את הפלטה של שבת. ולכן גם לגבי הצלחת של הגביע של הקידוש, או פותחן בקבוקים וקופסאות, אינם טעונים טבילה.

דין כלים חשמליים אם חייבים בטבילה

יד. הבעיה בכלים חשמליים שלא יכולים לבוא במגע עם מים. אמנם יש כלים חשמליים שמטבילים אותם ואחרי שלושה-ארבעה ימים חוזרים לעבודה, אבל יש כלים כמו טוסטר עם מסך אלקטרוני וכדומה שאם מטבילים אותם במים לא יעבדו יותר. לכן צריך לקנות כלים חשמליים תוצרת ישראל.

אמנם יש סברא להקל בכלים חשמליים, שהרי כל החיוב של טבילת כלים הוא דוקא בכלים ולא במה שבקרקע, וכלי שאי אפשר להשתמש בו אלא בקרקע נחשב כמו קרקע בזה. לפי זה במכשירים החשמליים, הואיל וכדי להשתמש בהם צריך לחבר אותם לחשמל, וחשמל קבוע בקרקע, אם כן גם כלים אלו דינם כמחברים לקרקע, ואין צריך טבילה. הרב ע"ה בשו"ת תפלה למשה (ח"ה סימן כה) מקשה על זה, שהרי יש כלל שכלי שקבעו בקרקע דינו כתלוש, כי מה שאמרנו שדבר שמחובר בקרקע דינו כקרקע - הוא דוקא בדבר שמתחילה היה בקרקע, אבל כלי תלוש שחיברו אותו לקרקע נחשב כתלוש, וכמו בדיני טומאה וטהרה לא יועיל הדבר הזה. ואם כן אין זה פותר את הבעיה כאן. אבל לכאורה אפשר לומר על זה שיש הבדל בין הכלים, וכלי שאי אפשר להשתמש בו כשהוא מפורק, רק אחרי שתחבר אותו לקרקע, ממילא דינו כמו קרקע.

כלי המחובר לקרקע

טו. וניתן דוגמא לזה מכיור נירוסטה. אנחנו רגילים שכיוור מיועד לשטיפת כלים, אבל במטבחים מוסדיים בדרך כלל הכיורים מיועדים בשביל שטיפת ירקות בשר פירות וכדומה (ומשתמשים במדיח לשטיפת כלים), מה דין הכיורים הללו בטבילת כלים? פטורים מטבילה כיון שהם מחוברים לקרקע. ואף על פי שיש כלל שכלי שהיה תלוש וחיברו אותו לקרקע דינו ככלי ומקבל טומאה, אבל זה רק

בכלים שאפשר להשתמש בהם גם כשהם לא מחוברים לקרקע, ואילו הכיורים הללו שבשביל להשתמש בהם חייב לחבר אותם לקרקע ממילא דינם כקרקע, ולכן הם פטורים מהטבילה.

ההכרעה למעשה בהטבלת כלי חשמל

טז. לכן יש אומרים בשם הגאון הרב בן ציון אבא שאול ע"ה שכיון שהכלים האלה אפשר להשתמש רק כאשר מחוברים לחשמל ממילא יש להם דין של קרקע, ולכן הם פטורים מטבילת כלים. והרב בשו"ת תפלה למשה (שם) מוסיף שלכאורה אפשר לעשות לכלים האלה מצברים וכדומה, ויהיה אפשר להשתמש בהם בלי לחבר אותם לחשמל בקרקע, אבל הוא דוחה שכיון שבמציאות לא רגילים לעשות את זה, אם כן למעשה אפשר להקל בדבר הזה. לכן בשעת הדחק שאין אפשרות להטביל אותם, אפשר לסמוך על סברתו של הרב בן ציון ע"ה ולהקל בזה. ולפי זה בגלל הסברא הזאת יוצא שאף על פי שאנחנו מחמירים למעשה להטביל כלים חשמליים, צריכים להטביל אותם בלי ברכה, ולא כדאי לברך, שספק ברכות להקל.

כלים באולמות ומסעדות וכיו"ב

יז. מרן הרב עובדיה ע"ה כתב כמה פעמים, גם בשו"ת יביע אומר (ח"ז חיו"ד סימן ט' אות ג') וגם בשו"ת יחווה דעת (ח"ד סימן מד) וגם בהליכות עולם (ח"ז עמ' רנא) לגבי טבילת כלים כמו צלחות וכוסות של מסעדות ואולמות וכיו"ב, והעלה להקל בזה, ע"פ דברי דרכי תשובה (סימן קב סק"ע) שכיון שהכלים הללו אינם מיועדים לבעל הבית בשביל שיאכל בהם, אלא כדי להגיש בהם אוכל ללקוחות ולעשות כסף מזה, ממילא הם לא נחשבים "כלי סעודה" לענין טבילת כלים, ולכן הרב כותב שהכלים האלה פטורים מטבילה. אבל גם הרב כתב ביביע אומר להחמיר קצת, וכתב שמי שיכול

בהילולא אנחנו מקנים את הכל לגוי, ואחרי זה שואלים ממנו אותם.

חיוב הטבילה בכלים עבור אדם אחר

יט. אדם שמוכר כלים, ואני קונה ממנו סט צלחות כדי לתת אותם לאדם מסויים, וכיון שאני יודע שהוא לא יטביל את הכלים האלה, אני לא רוצה להכשיל אותו בעבירה, לכן אני רוצה להטביל את הכלים לפני שאמסור לו אותם, מה הדין בזה? במקרה כזה הטבילה לא מועילה, מפני שהכלים מתחייבים בטבילה רק כאשר רוצה לסעוד בהם, ואילו כאן שרוצה לתת אותם לאדם אחר במתנה - נמצא שהם לא התחייבו בטבילה בכלל, ולכן הטבילה כעת לא מועילה בהם. ולפיכך במקרה כזה אני הקונה יכול להשתמש בהם קצת אחרי הטבילה, או לחילופין אחרי הקנייה אוכל לומר לאדם אחר שיזכה בכלים האלה עבור פלוני, והוא יגביה את הכלים בשביל אותו אדם, ומאותו הרגע הכלים הם שלו וממילא אפשר להטביל אותם. או אפשר שבשעה שמשלם למוכר את הכסף, יאמר לפני שיגביה את הכלים: "אני לוקח את הכלים מאת המוכר ובדעתי לזכות בהם עבור פלוני", תגביה אותו בשבילו, וממילא אחרי זה אפשר להטביל את הכלי בשבילו כרגיל. הדבר הזה מצוי הרבה בערב פסח, שלפעמים אמא מתקשרת לבנה ואומרת לו לקנות לה סיר מסויים ולהטביל לה אותו, אבל הוא לא יכול להטביל אותו כי זה לא שלו. אלא אם כן הוא קונה לה בתורת שליח מהכסף שלה, שאין חשש בזה. ברוך ה' לעולם, אמן ואמן.

באולמות, ואם זה בד"ץ פלוני הוא ידע בוודאי שהם מחמירים להטביל את כל הכלים, והוא יוכל לשתות מזה. אמרתי לו שזה בד"ץ פלוני, והוא שתה מהכוס שם. אמנם אחרי זה התברר שכל הבדצ"ם מחמירים בדבר הזה, אבל הרב חשש שאולי יש שמקילים ולא מטבילים את הכלים האלה.

יטביל בלא ברכה, והוסיף שהמיקל יש לו על מה שיסמוך. ומי שמתארח במסעדה או בבית מלון ואולם שלא הטבילו כליהם, יכול לאכול אף על פי שלא הטבילו את הכלים. (וע"ע בשו"ת מגיד תשובה ח"ג סימן כב).

גדר כלי סחורה

יח. וצריך לדעת שהסברא הזאת להקל היא לא פשוטה, למה? כי הדין שכלי סחורה לא צריכים טבילה, הכוונה שאני מסתחר בהם ומוכר אותם, אבל כאשר אני משאיר את הכלי אצלי, רק שנותן בו אוכל, הרי זה לא נקרא לסחורה. ולכן גם מן הרב עובדיה צידד קצת להחמיר בזה. ובכל זאת יש שכתבו להקל מטעם זה. ומי שיכול כדאי להחמיר בזה. וגם בעל 'קיוסק' ו'בר משקאות' שמוזג לאנשים שתיה וכדומה, ראוי שיחמיר בדבר הזה. ואם הוא לא מקפיד, אפשר לשתות בכוס חד פעמית.

למה אני אומר את זה? בכל שנה שהיינו עושים את ההילולא של הישיבה באולם "חצר המלכה", כיון שהאולם בהכשר רבנות הייתי מקפיד שיכשירו את כל הכלים שם. אבל מנהל האולם שם (שהוא תלמיד חכם, ובכל פגישה שלנו איתו הוא מביא שאלות יפות בהלכה ובאגדה ובפרשת השבוע) היה אומר שלא צריך לעשות טבילת כלים, כי יש לו באולם אלפי כוסות וצלחות שבכל יום נשברים מאות באולם או במטבח, ובהתחלה כל הזמן היו מטבילים מחדש את הכלים החדשים, עד שהתעייפו מזה, וסומכים על דברי מן הרב עובדיה ביחווה דעת שכתב שהם פטורים מטבילה. אבל גם הרב ביביע אומר נטה להחמיר בזה היכא דאפשר, כי זה לא פשוט כל כך, ולכן גם אנחנו בישיבה החמרנו בזה⁴. ובגלל זה בכל שנה

⁴ פעם הלכתי עם מורי ורבי הגאון המופלא הרב משה לוי ע"ה לחתונה באולם מסויים, ואמרו לו: כבוד הרב ישתה משהו. הוא אמר לי: לך תבדוק איזה בד"ץ יש כאן. למה הוא רצה לדעת את זה? כי אם זה בד"ץ פלוני הוא חשש שהם מקילים ולא מטבילים את הכלים

בירורי הלכה

בענין טבילה עם חציצה

יש עצה טובה בשביל הצניעות לטבול עם בגד. ולא נפלאת היא ולא רחוקה בעיני מ"ש הרמ"א שנוהגים להיות במרחץ עם בגד לכסות עצמם, שיש שם מקוה שאחר הרחיצה טובלים בו. ולא לחנם היו רוחצים בבית המרחץ במקום בבית. וצריך בירור. ואמנם קיי"ל ביו"ד (סי' קצח ס"א) שכל דבר שמקפיד עליו אפילו במיעוטו חוצץ, מ"מ מדין תורה אינו חוצץ אלא ברובו ומקפיד עליו, ומבואר דרובו ואינו מקפיד, וכן מיעוטו ומקפיד, חשיב שפיר שטבל כל גופו, אלא שרבותינו גזרו על מיעוטו המקפיד אטו רובו המקפיד, וא"כ כל זה דוקא בדבר שהוא חובה כטבילת נדה (ואפילו בדבר שהוא חובה מדרבנן כנטילת ידים). אבל בטבילת עזרא שהיא רשות, כיון שמדין תורה עלתה לו טבילה, מה מקום לגזור מיעוטו אטו רובו, והרי גם אם יטבול ברובו המקפיד אין בכך תקלה, כיון שאינה אלא רשות, שהרי פסק מרן (סי' פח) בעל קרי מותר בד"ת ובקריאת שמע ובתפלה בלא טבילה ולא רחיצה דתשעה קבין וכן פשט המנהג. עכ"ל. ושור"ר בשע"ת (שם אות א') שכתב בשם שו"ת מאמר מרדכי (הלברשטט) שאין חציצה פוסלת בטבילה זו של בע"ק וכו'. ע"ש. וכן המנהג שבטבילת אנשים אין מדקדקין בחציצה. וצ"ע. עכ"ל השע"ת. ובביאה"ל כתב על זה: מצאתי בספר האשכול שזכינו עתה לאורו שכתב בהדיא דאין פוסל חציצה בזה, אך ביט חציצה ברוב גופו משמע שם דפוסל גם בזה. עכ"ל. ופתחתי בספר האשכול (בראשו) וראיתי שהוא מן המצריכים טבילת עזרא גם בזה"ז, והביא דברי רה"ג שהמנהג שאין מתפללין עד שיטבלו או שירחצו בט"ק. ומ"מ ס"ל שבטבילת בעל קרי אין חוששין לחציצה כיון שהתירו בה חכמים במשנה במקואות מים שאובין והטלת ט' קבין, וא"כ ליכא למימר ביה כעין דאורייתא תקון. וכתב ויש מחברתנו דאיתנו ראייה דחציצה פוסלת מהא דתניא וכו' ולא נהיר האי פירושא וכו'. ע"ש. ולע"ד דגם אם נתפוס שחציצה פוסלת בטבילת עזרא, מ"מ לדידן אחר שפסק מרן שמותר להתפלל בלא טבילה ואין אנחנו טובלים אלא לתוספת קדושה או שחוששים לדעות המצריכות טבילה לתפילה, אין חשש חציצה כלל, דל"ש לגזור מיעוטו אטו רובו.

איברא דהבא"ח (ש"א פרשת נצבים אות ג) כתב וז"ל: נוהגים לטבול בער"ה משום קרי וכו' וגם הנשים יהיו זהירות לטבול בער"ה ואפילו הבתולות וצריכים לסרוק שערות ראשם תחילה משום חציצה, וכן יבדקו גופם משאר דברים החוצצין וכו' ועיין במטה אפרים. עכ"ל. ולכאורה קשה על סברתנו הנ"ל, דלדברינו כיון שזו טבילה של רשות, א"כ יש להקל בכל חציצה שהיא מיעוט ואע"פ שמקפיד עליה.

והנה כתב הרמ"א (סי' תרו ס"ד) שאבל בתוך שלשים מותר לרחוץ ולטבול בעיו"כ אע"פ שנהגו שלא לרחוץ כל שלשים, טבילת מצוה מותר. וכתב הא"ר שכוונת הרמ"א להתיר רחיצה בחמין שקודם טבילה משום חציצה. וכ"כ בספר תניא צריך לרחוץ בחמין ולחוף ולטבול וכו'. אלא דיש לדחות [הראיה לרחוץ בחמין, מספר התניא] דסבירא ליה טבילת עיו"כ חיובא, שהרי פסק דצריך לברך. ומ"מ יש להחמיר [לרחוץ בחמין]. וכ"מ בשל"ה ז"ל וטוב ליטהר ולגלח צפרניים כמו אשה לבעלה. עכ"ל. וא"כ י"ל דחומרת הבא"ח דוקא בעיו"כ ומטעם הא"ר. (ומ"ש הבא"ח לסרוק שערותיהן, עיין בתשובה ברב פעלים (ח"ד יו"ד סי' טז) שלא נהגו לסרוק).

ועיין בכף החיים (סי' תרו ס"ק נח) שהביא לשון הרב מטה אפרים (אות ח') וז"ל: דאפילו נערים ובתולות שהם בני מצוה יש להם לטבול, ויש לדקדק בחציצה יותר משאר טבילות שטובלים הזכרים בכל ימות השנה שאין מדקדקים בה כל כך, ולכן טרם שנכנס לבית המרחץ יטול צפרניו וכו' וגם יחצוץ שיניו שלא יהיה בין השינים דבר חוצץ ויכנס למרחץ וירחץ עצמו במים חמים שיהא גופו נקי ויסרוק שערותיו במסרק, ואנשי מעשה שנהגו שלא לסרוק הזקן במסרק יפרידו השערות בנחת ביד במה שאפשר, ואח"כ יטבלו במקוה של ארבעים סאה. יעו"ש. עכ"ל.

טבילה בבריכת שחיה

והנה בימי הקיץ הרוחצים בבריכות שחיה, מועיל להם לטבילת עזרא ואע"פ שכל המים שאובים, וכמ"ש מרן בב"י (סי' פח) ז"ל: והוי יודע דהני ארבעים סאה שהתקין עזרא לבעל קרי אפילו כולם מים שאובין כשרים וכדתנן במסכת מקואות ריש פרק שמיני (מ"א) מקואות העבו"ם שבחו"ל כשרים לבעלי קריין אפילו נתמלאו בקיטון. וכן פירשו שם הרמב"ם והר"ש וכו'. עכ"ל. ואין צריך להוריד את הבגדים מעליו, כיון דהוא מיעוטו בלבד. ואפילו בעיו"כ שמקפידים יותר בדיני חציצה ההולכים לטבול בים וכן הטובלים במקוה ורוצים לטבול בבגד ים או במכנס קצר מחמת הצניעות יפה עושים. ולא ישעה לקול עמי הארץ הצועקים חציצה חציצה. ועל דכוותיהו אמרו לא מסתייה דלא גמיר מימחא נמי מחי (חולין קז ע"ב).

ואמנם כתב הש"ך ביו"ד (סי' קצח ס"ק נו) דמ"ש מרן נדה שטבלה בבגדיה מותרת לבעלה, נראה דדוקא באותן הבגדים שהן רפויים עליה אבל לא באותן שהן מהודקים. ושוב מצאתי בראב"ן דוקא אשה בבגדיה שהם רחבים, אבל איש בבגדיו שהם קצרים (ר"ל צרים) ודבוקים לבשר ולא מצי מיא עייל בהו לא. ע"כ. מ"מ פשוט הדבר שהמעלה לטבול בצניעות עדיפא טובא מהרמז הנ"ל כאשה המטהרת לבעלה. ובפרט שבדרך כלל מצו מיא עיילי בהו (וע"ש בפת"ש סק"ד). ובאופן שהוא מהודק מאוד ולא מצו מיא למיעל בהו יש תקנה לזה שירחיב מעט את הבגד שיכנסו המים ואחרי זה יחזירו כדרכו, שהרי כתב מרן לגבי טבילת כלים ביו"ד (סי' קב ס"ב) צריך שיהא הכלי רפוי בידו בשעת טבילה, שאם מהדקו בידו הוי חציצה, ואם לחלח ידו במים תחילה אין לחוש. וע"ש בט"ז (סק"ד) שהוא מהמשנה פ"ח דמקואות האוחז ידו באדם ובכלים ומטבילן טמאים, ואם הדיח את ידו במים טהורים וכו', ופיר"ש הדיח ידו, קודם אחיזתו. טהורים, לפי שמשקה שעל ידו מתחבר למי המקוה ואין כאן חציצה וכו'. ע"ש שהאריך בזה. וה"ה בנ"ד שכיון שמרחיב את הבגד ונכנסים שם מים, אע"פ שאח"כ הבגד מתהדק, המים שם מתחברים למי המקוה ואין כאן חציצה.

הודעה חשובה

מידי יום ראשון בשעה 12 בצהריים מוסר הרב שליט"א שיעור בערוץ "קול ברמה". ניתן להאזין לשיעור זה ולשאר שיעורי הרב שליט"א בקו "תורת חיים" 02-5606532 וכן במערכת "קול הלשון".
העלון מוקדש לעילוי נשמת **רחמים טוביה דידי** בן מימה, שנסתלק בחטף לבית עולמו ביום חמישי כ' אדר תשפ"א. תנחומינו לבני המשפחה הנכבדים ולאחיו ידידנו היקר צניע ומעלי הרה"ג ר' **שמעון דידי** שליט"א. מן השמים ינוחמו ולא יוסיפו לדאבה עוד.

בית ההוראה פתוח 24 שעות ביממה, בטלפון: 03-5500228

העלון יוצא לאור בחסות א. משכנתאות – יעוץ המשכנתא הטוב ביותר בארץ

לפרטים: 054-8444095

להצלחת: **רמי יצחקיאן, אריאל פלר, יוסי דהמן, אליהו חן ויוסי ברנס** הי"ו

עורך: הרב אביחי סעדון שליט"א.

ניתן להצטרף לאלפים המקבלים את העלון במייל, וכן ליצור קשר - A025606532@gmail.com

כמו כן ניתן לשלוח לדוא"ל הנ"ל שאלות בכתב למורנו הרב שליט"א, השאלות יועברו לרב באותו היום ויתקבלו תשובות ברורות לכל השאלות.